

УДК 338.48

Репетун А.О.

студент гр. МТЕ-112м

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

наук. кер. – д.п.н., професор Віндюк А.В.

ОБ’ЄКТИ ФОРТИФІКАЦІЙНОГО БУДІВНИЦТВА ЯК СКЛАДОВА ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

У історико-архітектурній спадщині України визначне місце належить пам’яткам оборонної архітектури – фортецям та замкам, які є найстарішими пам’ятками архітектури.

Замки України є одними з найцікавіших пам’яток нашої історії. В Україні налічувалося понад 5000 різного роду фортифікацій, хоча на сьогодні від більшості з них залишилися хіба що фундамент або взагалі нічого. До наших днів на території України зберіглося 116 пам’яток оборонної архітектури і понад сто монастирів [1].

Замок – будівля, що виконувала житлові та оборонно-фортифікаційні

завдання. Для замків-фортець зазвичай обирали важкодоступні місця на крутих пагорбах і горах. Навколо замків концентрувалися селища, жителі яких ховалися в замках від ворогів. У XVIII-XIX століттях замки втратили своє оборонно-військове призначення і перетворилися на палаци знаті та аристократії.

Побудова замків досить цікава. Замки були оточені ровом навколо і стіною, здатної захищати від ворогів. Зовнішня стіна йшла в землю на кілька метрів, щоб не можна було зробити підкоп. Товщина стін сягала до 3 метрів, висота – до 6 метрів. На стінах нагорі були зроблені отвори, бійниці, щоб можна було стріляти. У стіни вбудовувалися кам'яні вежі, звідки велося спостереження.

Всередині двору обов'язково був колодязь, будівництво якого було дуже витратною справою. Деякі колодязі мали глибину до 140 метрів, так як феодалські замки будувалися на пагорбах.

Поруч з замком завжди стояли церква та вежа – найвища частина фортеці. Звідси велися спостереження за навколишнім простором, і тут ховалися жінки та діти у разі облоги. Найбільш важливими домашніми тваринами у фортеці були кішки і собаки. Вони рятували приміщення від нападу щурів.

Замки, різноманітні за архітектурою і внутрішнім облаштуванням, могли витримати довгі місяці облоги і були практично неприступними. Замкові гарнізони рідко були численними. Головною проблемою при облозі був голод, а кожен зайвий солдат автоматично означав збільшення витрат їжі і води. Тому проектувалися середньовічні замки таким чином, щоб необхідний мінімум воїнів працював з максимальною ефективністю. Історія знає випадки, коли середньовічні замки з 70-80 захисниками місяцями витримували облоги армій, що перевершували їх за чисельністю в багато десятків разів.

Цікавий факт: у всіх вежах сходи замку робилися гвинтовими, до того ж вузькими, і закрученими тільки за годинниковою стрілкою. Цим досягалося відразу кілька цілей – по таким вузьким сходам могла підніматися тільки одна людина одночасно, і у нього завжди справа залишалася стіна, яка заважає йому розмахувати зброєю, все-таки більшість воїнів були правшами. Таким чином, обороняти сходи від ворогів було легко [2].

Замки України є одними з найцікавіших пам'яток нашої історії. Найбільш відомі замки України: Замок Паланок, Палац графів Шенборнів (на сьогоднішній день санаторій «Україна»), Ужгородський замок (Закарпатська обл.); Жовківський замок, Золочівський замок, Олеський Замок, Підгорецький замок (Львівська обл.); Кам'янець-Подільська фортеця (Хмельницька обл.); Шарівський замок (Харківська обл.); Замок Попова (Запорізька обл.); Хотинська фортеця (Чернівецька обл.); Аккерманська (Білгород-Дністровська) фортеця (Одеська обл.). Найбільша кількість замків зберіглася до нашого часу на заході України.

Отже, об'єкти фортифікаційного будівництва – це одна з надзвичайно важливих складових історичної пам'яті української нації.

Література:

1. ТОП-10 замків України, які варто відвідати. Букви: українська інформаційна компанія. URL: <https://bykvu.com/ua/bukvy/top-10-zamkiv-ukraini-jaki-varto-vidvidati/>
2. Цікаві факти про замки. Довідник цікавих фактів. URL: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pro-zamki>